

МЕТОД ПРОЕКТІВ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Приєднання України до Болонського процесу, переорієнтація вищої освіти на двоступеневу систему підготовки фахівців, перехід до кредитно-модульної системи, збільшення уваги до самостійної роботи студентів зумовлюють пошук шляхів, форм і засобів інтенсифікації навчального процесу у вищих навчальних закладах. У зв'язку із цим дедалі більшого поширення у ВНЗ набуває метод проектів. Він повністю відповідає вимогам концепції безперервного навчання, “навчання впродовж усього життя”, яка стала провідною концепцією професійної освіти на сучасному етапі розвитку суспільства. Згідно з її основним положенням, для життя, роботи й забезпечення конкурентоспроможності потрібне самостійне перенавчання, підвищення кваліфікації, навіть перекваліфікація в нових сферах діяльності, поява яких зумовлена світовим науково-технологічним розвитком. Активізації й водночас автономізації навчальної діяльності студентів може сприяти метод проектів.

Останніми роками метод проектів викликає все більший інтерес як предмет дослідження в педагогіці вищої школи. Науковці розглядають його як засіб розвитку творчості особистості (О. Іонова), метод активізації пізнавальної діяльності (О. Колесникова), один із найбільш прогресивних методів педагогічної діяльності (Н. Самойленко, Г. Козлакова). Проте такий аспект, як використання методу проектів для формування культури професійного спілкування студентів вищих навчальних закладів освіти, не досліджений, а тому потребує уваги.

Мета статті – розглянути застосування методу проектів у процесі формування й розвитку культури професійного спілкування майбутніх фахівців.

Метод проектів [1–3] ще не набув поширення у ВНЗ, але ми вважаємо його дуже перспективним і з погляду фахової підготовки, і з погляду розвитку культури професійного спілкування, зокрема її мотиваційно-ціннісного компонента.

Прикладом може слугувати запропонований студентам II–IV курсів проект “Культура мови у професійному спілкуванні”.

Роботу над проектом проведено за таким планом:

1. Визначення теми проекту. Тема може бути запропонована студентами, викладачем або зовнішньою організацією, яка потребує дослідження певного питання. У нашому випадку тема була запропонована викладачем, але під час обговорення студенти уточнювали її та коригували, тому її можна вважати спільним вибором викладача і студентів.

2. Планування проекту. Точно визначено термін проведення проекту, його зміст. Здійснено розподіл окремих завдань і складено точний графік їх виконання. Обрано методи виконання запланованої роботи.

3. Проведення проекту. Виконання розподілених завдань. Надання викладачам допомоги в разі необхідності.

4. Завершення проекту. Презентація результатів проведеної роботи.

5. Оцінювання проекту. Критерії оцінювання проекту викладач повідомляв студентам заздалегідь, до початку його реалізації. Проект оцінювали викладачі та студенти. Було зроблено цікаві і слушні пропозиції щодо покращення деяких сторін виконаного проекту, які потрібно врахувати наступного разу.

Утворені за бажанням студентів групи працювали автономно, самостійно плануючи свою роботу, консультуючись у викладача, який не надавав готового рішення питання, що виникло. Консультації мали факультативний характер, студенти не обов'язково повинні були їх дотримуватись. Вони могли взяти до відома думку викладача, але вирішити, що їх колективна ідея, досягнута шляхом обговорення, є більш слушною. Це надзвичайно стимулювало активність студентів і виховувало в них відповідальність. Особливо результативною стала робота тих груп, до складу яких входили студенти, що пройшли стажування в Німеччині, Великобританії чи Франції і могли використати досвід своєї зарубіжної практики.

Проведення інтерв'ю й бесід з працівниками різних господарств, фірм та організацій краще за будь-які заклики до оволодіння культурою мови переконали студентів у тому, що знання культури мови, а водночас і володіння культурою професійного спілкування є одним із факторів їхньої успішності в майбутній професійній діяльності. Отже, проект справдив ті сподівання, які покладались на нього в нашому дослідженні – викликав у студентів інтерес до професійного спілкування, пробудив потребу в колективному обговоренні проблем, сформував переконання, що будь-який внесок у загальну справу є цінним. Метод проектів дав змогу відтворити реальні ситуації професійного спілкування й здійснити підготовку до майбутньої професійної діяльності нинішніх студентів ВНЗ.

Застосування методу проектів сприяло розвитку всіх компонентів культури професійного спілкування, зокрема, формуванню ціннісних і морально-духовних орієнтацій майбутніх фахівців, адже він передбачає їхню активну взаємодію один з одним і викладачем, рівноправні партнерські відносини, толерантність і повагу в ставленні до опонента. Проектна діяльність допомагає виробляти навички побудови логічного висловлювання, уміння й навички аргументування, закріплює стійкі навички функціонально-правильного професійно орієнтованого усного та писемного мовлення, сприяє практичній реалізації комунікативно-творчого потенціалу студентів. Крім того, розвиваються ініціативність, здатність брати на себе відповідальність, самоконтроль, організаційні вміння (розподіл обов'язків, планування, контроль, прийняття рішень тощо). Таким чином, студенти набували досвіду вирішення фахових проблем шляхом професійного спілку-

вання, стали більшою мірою спиратися на використання вміння аргументувати свою позицію, переконувати опонента, вибудовувати власну тактику і стратегію поведінки залежно від ситуації професійного спілкування.

Успішну реалізацію проектів забезпечувало дотримання таких умов:

- залучення студентів до активної інтелектуальної взаємодії шляхом спільних пошуків вирішення проблемних навчальних питань;
- надання підтримки спільному продукуванню й розвитку ідей;
- створення ситуацій успіху й емоційної підтримки;
- вихід проекту як однієї із ситуацій професійної діяльності за рамки навчального процесу (додаткове стимулювання студентів завдяки тому, що результати роботи втілюються на практиці, а не залишаються лише теоретичними напрацюваннями).

Залучення студентів до активної участі в навчальному спілкуванні під час виконання проекту та пробудження у них потреби у формуванні культури професійного спілкування відбувалось через застосування таких прийомів:

- надання кожному студентові можливості пережити ситуацію успіху, який визнавався його колегами, і відчутти власну комунікативну компетентність;
- належне оцінювання внеску кожного студента у вирішення проблемного питання;
- аналіз практичного значення доробку, отриманого завдяки цьому нетрадиційному методу навчання.

У цей період відбувалася реалізація набутих студентами знань у конкретних ситуаціях спілкування, формування техніки мовлення, подальша самостійна робота майбутніх фахівців із самовдосконалення. Метод проектів передбачав:

- організацію навчального спілкування на основі суб'єкт-суб'єктних відносин;
- залучення студентів до активної участі в цій формі навчання;
- формування комунікативної поведінки в різних ситуаціях професійного спілкування;
- набуття вмінь слухати опонента;
- тренування вмінь “читати” співрозмовника, відчувати його емоційний стан;
- розвиток самоконтролю, особливо в стресових ситуаціях, та вмінь адекватно реагувати на опозиційні висловлювання;
- розвиток уміння бути емпатійним;
- розвиток толерантного ставлення до партнерів у спілкуванні;
- розвиток умінь відстоювати свою позицію та аргументувати власну точку зору;
- накопичення досвіду взаємодії учасників вузівського педагогічного процесу;
- розвиток творчості під час пошуку рішень у нестандартних ситуаціях спілкування.

Серед труднощів, з якими студенти зіткнулись у процесі виконання проектів, була наявність у них досвіду спілкування лише з обмеженою кількістю знайомих людей і практично відсутність його у спілкуванні з незнайомими особами, що ускладнювало встановлення нових контактів. У студентів спостерігалось відчуття дискомфорту, бажання “заховатись у свою мушлю”. Дехто з них переживав справжній шок від необхідності спілкуватись із незнайомцями, встановлення контактів ставало значною проблемою. Для подолання цього бар’єра у процесі формування культури професійного спілкування забезпечувалась позитивна мотивація до встановлення контактів, спілкування, діалогу; створювались ситуації успіху; розвивались відповідні навички й уміння спілкування.

Висновки. Застосування методу проектів сприяє підвищенню рівня культури професійного спілкування, формуванню готовності майбутніх фахівців до активної позиції у професійному спілкуванні, розвитку вмінь і навичок співпраці й взаємодії з партнерами, зростанню самооцінки студентів і підвищенню рівня їхньої фахово-практичної компетентності.

Література

1. Іонова О.М. Метод проектів як засіб розвитку творчості особистості / О.М. Іонова // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. – К. ; Запоріжжя, 2006. – Вип. 38. – С. 74–80.
2. Колесникова О.Г. Проектний метод навчання та його значення для активізації пізнавальної діяльності учнів / О.Г. Колесникова // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки. – 2003. – Вип. 24. – С. 321–325.
3. Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України / [С.М. Амеліна, Л.С. Аззоліні, Н.Є. Беньямінова та ін.]. – К. : Ленвіт, 2006. – 90 с.
4. Самойленко Н.Б. Необхідність удосконалення підготовки вчителів до використання методу проектів у педагогічній діяльності / Н.Б. Самойленко, Г.О. Козлакова // Вісник НТУУ “КПІ”. Серія: Філософія. Психологія. Педагогіка : зб. наук. праць. – К., 2007. – № 3 (21). – Ч. 1. – С. 48–52.

БАРЛІТ О.О.

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА СПАДЩИНА С. РУСОВОЇ ЯК ПРИКЛАД КОМПЛЕКСНОГО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ЕТИКО-ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ

Визнання необхідності комплексного підходу до процесу формування у школярів ціннісного ставлення до природи й відображення цього підходу потребує ретельного аналізу і певної теоретичної реконструкції вітчизняної педагогічної думки початку ХХ ст.

В історії педагогічної думки України зазначений період був представлений такими яскравими особистостями, справжніми педагогами, як-от: О. Герд, М. Грот, Б. Грінченко, С. Русова та інші, – у працях яких охарактеризовано певні детермінанти нової ціннісної позиції людини щодо при-